

Charytańska, Maria

Ośrodek Dokumentacji Zabytków w 1968 r.

Ochrona Zabytków 22/1 (84), 59-61

1969

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

OŚRODEK DOKUMENTACJI ZABYTKÓW W 1968 R.

Pragnąc zaznajomić czytelników z dokonanymi pracami Ośrodka Dokumentacji Zabytków w 1968 r. składamy sprawozdanie ze spraw najważniejszych wg grup zagadnień jak w latach ubiegłych.

Architektura. Zakończono poprawę i uzupełnienie ewidencji architektury i budownictwa zabytkowego w terenie. Posiadamy tym samym komplet materiałów do tego zagadnienia. Czy rzeczywiście jest to komplet? Czy już nie może się zdarzyć, że zostaną ujawnione „odkryte” nowe zabytki nie objęte ewidencją? Jest to rzeczywiście komplet — stan na 1968 r. Ale w zasadzie zawsze możliwe jest odnalezienie w terenie nieznanego kościółka, dworu, a nawet pałacu nie mówiąc o drobniejszym w skali budynku. Nawet przy najgęstszym przeczesywaniu terenu może coś umknąć uwadze inwentaryzatorów, mogą za nową jeśli nie nowoczesną fasadą ukrywać się cenne stare relikty. To zawsze jest możliwe. Mamy jednak uzasadnioną nadzieję, że nic naprawdę wartościowego nie uszło naszej uwagi. Pozostanie celowo nieuzupełniana w ewidencji pewna ilość starej zabudowy, która ani swoją rangą historyczną, artystyczną czy naukową nie przedstawia poza swą względną dawnością powstania większej wartości, lub jej stan zachowania nie gwarantuje nawet przy zabiegach konserwatorskich podniesienia wartości zabytkowej. Poprawiona i uzupełniona ewidencja stanie się podstawą do opracowania w 1969 r. nowego ulepszonego spisu zabytków.

Urbanistyka. Zakończono w zasadzie fotografowanie miast i ośrodków zabytkowych z samolotu. Pozostaje na rok następny opracowanie negatywów i fotogramów. Ośrodek otrzymał bardzo ciekawe i naukowo pożyteczne materiały do urbanistyki zabytkowej.

Podjęto inicjatywę opracowania przy współudziale kadr urbanistów Politechniki Warszawskiej wydawnictwa o tytule roboczym „Miasta Zabytkowe w Polsce”. Zostały zakończone prace wstępne. Publikacją objęte zostaną te ośrodki historyczne, które ze względu na swój układ i starą zabudowę interesują służbę konserwatorską. Publikacja będzie w jakiś sposób odpowiednikiem Spisu Zabytków w odniesieniu do miast. Poza częścią tekstową zawierającą historię układu przestrzennego miasta i katalogu jego zabytków publikacja zawierać będzie plan współczesny z naniesieniem strefy ochrony konserwatorskiej, fotografię lotniczą miasta lub jego dominant. Zasięg strefy konserwatorskiej zostanie przekonsultowany i uzgodniony z odpowiednim konserwatorem oraz terenowymi władzami urbanistycznymi.

Zabytki ruchome. Rok ubiegły charakteryzuje się dużą ruchliwością w pracach na tym odcinku. Podjęto i przeprowadzono wiele cennych i pożytecznych inicjatyw. Zaznaczmy najważniejsze:

Konferencje i zjazdy:

- 1) VI konferencja konserwatorska poświęcona konserwacji papieru i pergaminu (patrz „OZ” nr 4/1968).
- 2) Sekcja Konserwatorska ZPAP wraz z Ośrodkiem Dokumentacji Zabytków zorganizowała objazd konserwatorski i dyskusję analizującą skuteczność i trwałość

dokonanych w latach ubiegłych konserwacji malowideł ściennych (patrz „OZ” 3/1968).

3) Konferencja robocza w sprawie ewidencji i konserwacji organów i prospektów organowych (patrz poniżej).

4) Rozpoczęto wstępne prace programowe do VII konferencji konserwatorskiej poświęconej konserwacji malowideł sztalugowych. Odbyło się zebranie robocze chemików technologów ze wszystkich ośrodków naukowo badawczych. Ustalono wstępny zakres zaniżonych badań, które będą zrealizowane na zlecenie Ośrodka Dokumentacji Zabytków i zostaną przedstawione na konferencji w 1970 r.

Prace badawcze.

Zakończono badania (dwuletnie) na Uniwersytecie Poznańskim nad zastosowaniem tworzyw nieorganicznych w konserwacji kamienia. Rezultat badań zostanie opublikowany w BMOZ seria B w roku 1969. Kontynuowanie zbierania materiałów do badań nad stanem rzeźby kamiennej w Polsce.

Inwentarze rzeczowe — tzw. korpusy.

Posunięto prace nad korpusami złotnictwa oraz organów i prospektów organowych w Polsce. Przeprowadzono rozmowy celem rozpoczęcia prac nad korpusem malowideł ściennych.

Prace przy ewidencji zabytków ruchomych i ich weryfikacją, które rzecz prosta były kontynuowane.

Archiwum ODZ. Ośrodek powiększył swój zbiór archiwaliów przez nabycie od spadkobierców warsztatu naukowego zmarłego prof. dra Gerarda Ciołka. Zbiór ten będzie musiał być opracowany w latach następnych, aby mógł być udostępniany naukowcom.

Kontynuowano kwerendy archiwalne w Muzeum Narodowym w Krakowie i w Zespole KRSW w AGAD w Warszawie. Uzyskane tą drogą materiały staną się podstawą do opracowania następnych katalogów rysunków architektonicznych.

Ewidencja Muzeów w Polsce. Zebrano poważną ilość ankiet muzealnych (niestety nie wszystkie muzea nam odpowiedziały), które są podstawą do zakładanej kartoteki ewidencyjnej muzeów w Polsce. Ewidencja odpowiadać będzie na podstawowe pytania z życia muzeów tak od strony organizacyjnej i naukowej jak wystawienniczej i upowszechnienia zbiorów.

Wydawnictwa. Załączony wykaz pozycji wydanych w tym roku dobrze obrazuje ilość jak i różnorodność zagadnień będących zainteresowaniem Ośrodka.

Ośrodek Dokumentacji Zabytków poniósł wielką stratę przez tragiczną i przedwczesną śmierć prof. dra J. E. Dutkiewicza, długoletniego naczelnego redaktora „Ochrony Zabytków”. Nowym redaktorem został doc. dr Władysław Ślesiński.

„Ochrona Zabytków” R. XX nr 4(79), R. XXI nr 1(80), 2(81), nr 3(82), łącznie 4 zeszyty wydano.

Numer 4/1968 przygotowano do druku i zaawansowano już prace w drukarni.

Numer 1/1969 przygotowano do druku i złożono do drukarni.

„Biblioteka Muzealnictwa i Ochrony Zabytków” seria A.

Tom V *Katalog rysunków Gabinetu Rycin BUW, cz. 2 Miejscowości różne* — prace drukarskie w PWN na ukończeniu.

Tom VI *Katalog rysunków architektonicznych z Działu Grafiki Muzeum Narodowego w Warszawie* przekazano do druku w PWN — wydany będzie w 1969 r.

„Biblioteka Muzealnictwa i Ochrony Zabytków” seria B.

Tom XX — *Przepisy prawne dotyczące ochrony dóbr kultury oraz muzeów* (S. Łazarowicz i W. Sieroszewski) — wydano.

Tom XXI — *Muzea uniwersytetami kultury* — wydano i rozprowadzono.

Tom XXII — *Materiały do zagadnień muzealnictwa i konserwatorstwa polskiego w latach 1944—1964* — przygotowano do druku i zaawansowano prace drukarskie — ukaże się w styczniu 1969 r.

Tom XXIII — *Muzealnictwo przyrodnicze w Polsce* — przygotowano i złożono do druku, ukaże się w lutym 1969 r.

„Muzealnictwo” — Numer 16 — wydano.

Numer 17 — przygotowano do druku i wydano.

„Teki Konserwatorska”.

Wilanów — zaawansowane prace wydawnicze. *Stare Miasto w Poznaniu* — zaawansowane prace wydawnicze.

Biblioteka. Powiększyła się o 408 woluminów nowych książek, 455 egz. czasopism w tym 108 roczników.

Sprawozdaniem nie objęte są prace porządkowe, udostępnianie zbiorów, konsultacji, udział w komisjach i zjazdach, objazdy terenowe. Ośrodek liczy 14 pracowników etatowych w tym 3 administracji i obsługi, 11 pracowników merytorycznych. Trzeba przyznać, że tak niewielka grupa ludzi przy tylu i tak różnorodnych zadaniach aby je spełnić musiała sprawnie i harmonijnie pracować. Mimo wielu trudności możemy stwierdzić, że Ośrodek roku 1968 nie zmarnował.

Maria Charytańska

PRACE KONSERWATORSKIE W WOJEWÓDZTWIE OLSZTYŃSKIM W LATACH 1961—1968 (CZ. II)

Zespoły urbanistyczne

Lidzbark Warmiński — zamek biskupi, murowany z cegły i kamienia polodowcowego (w dolnych partiach) na planie kwadratu, gotycki z II połowy XIV w., parokrotnie rozbudowywany. Budowa krużganków i przedzámca za bpa Henryka III Sorboma (1373—1401), budowa pałacu po stronie północnej zamku za bpa A. Batoro (1589—1599), budowa pałacu przy elewacji południowej za bpa Stefana Wydźgo (1666—1673), przebudowa przedzámca za bpa A. Grabowskiego (1741—1766). Restaurowany w latach 1925—1939. W 1945 r. obiekt znalazł się bez użytkownika i uległ częściowemu zniszczeniu. Po doraźnych zabezpieczeniach, w latach sprawozdawczych przeprowadzono szereg prac konserwatorskich, niezbędnych dla ratowania tak cennego zespołu, a także dla potrzeb użytkowych na cele muzealne. Przełożono i uzupełniono pokrycie dachowe, położono nowe posadzki w krużgankach parterowych (cegła), przeprowadzono prace konserwatorskie przy starej kuchni (skrzydło wschodnie), położono podłogi, wykonano częściowo rekonstrukcję sklepienia piwnicznego (dwie kondygnacje piwnic), oczyszczono żebra sklepienne z tynków i sadzy. W sali na pierwszym piętrze południowego skrzydła przeprowadzono prace konserwacyjne przy polichromiach, oczyszczono żebra sklepienne, częściowo zrekonstruowano rozglifienia otworów okiennych oraz wykonano nową stolarkę okienną. Odsłonięto szereg detali gotyckich, a przede wszystkim bezcennych malowideł. Przystosowano także szereg sal parterowych skrzydła północnego na pomieszczenia klubowe. Obiekt otrzymał nowoczesne wyposażenie instalacyjne (instalacja elektryczna, c.o., wod.-kan., odgromowa). Konserwacje wykonał PKZ-Oddział w Gdańsku (tak w zakresie dokumentacji, jak i wykonawstwa). Inwentaryzacje i projekt c.o. wykonało Wojewódzkie Biuro Projektów. W najbliższych latach projektowane są dalsze prace konserwatorskie i adaptacja pomieszczeń na cele muzealne.

Reszel (pow. Biskupiec) — zamek biskupi murowany z cegły, w dolnych partiach z kamienia polodowcowego, gotycki z II poł. XIV w. Bp Andrzej Batory (1711—1723) przebudowuje wnętrza skrzydła zachodniego, w latach 1822—1823 odbudowa zamku po pożarze. Po ostatniej wojnie obiekt na skutek braku użytkownika ulegał dewastacji (ubytki w pokryciu dachowym i murach, zagrzybienie murów i więźby dachowej). Po przejęciu go przez Stowarzyszenie Społeczno-Kulturalne „Pojezierze” zamek znalazł opiekuna. Dla potrzeb tego użytkownika wykonano częściową adaptację i zabezpieczenie budynku. Wymieniono część więźby dachowej północnego